

Zeleni prehod v praksi: Perspektive s slovenskega trga dela

Nadia Molek

Faculty of Organisation Studies in Novo mesto, Slovenia, nadia.molek@fos-unm.si

Povzetek

Raziskovalno vprašanje (RV): Kako zeleni prehod vpliva na delovno silo v Sloveniji? Kakšne so zaznave ključnih deležnikov (delodajalcev, sindikatov, zaposlenih, visokošolskih učiteljev, raziskovalcev in novinarjev) glede sprememb v kompetencah, vrednotah in organizaciji dela? Kako družbeni dejavniki – kot so generacijske razlike, ekonomska neenakost in lokalna regulativa – oblikujejo razumevanje in sprejemanje zelenega prehoda?

Namen: Raziskava osvetljuje družbene, kulturne in organizacijske transformacije, ki jih prinaša zeleni prehod. Cilj je razumeti, kako različni deležniki dojemajo te spremembe ter kako se organizacije in posamezniki prilagajajo novim zahtevam trga dela.

Metoda: Uporabljena je bila antropološka kvalitativna analiza treh fokusnih skupin, v katerih so sodelovali predstavniki nevladnih organizacij, sindikatov, delodajalcev, visokošolskih zavodov, raziskovalcev, delavcev in novinarjev. Razprave so bile usmerjene v prepoznavanje ključnih izzivov in priložnosti zelenega prehoda, s posebnim poudarkom na kulturnih in organizacijskih spremembah delovnih mest.

Rezultati: Raziskava razkriva večdimenzionalnost izziva – zeleni prehod ostaja predvsem želja, ne pa uveljavljena praksa. Čeprav deležniki in organizacije prepoznavajo potrebo po trajnostnem poslovanju, so prisotne pomembne ovire, kot so visoki stroški prehoda in globalna konkurenčnost.

Organizacija: Študija ponuja dragocen vpogled za menedžerje in organizacije pri prepoznavanju ključnih izzivov in napetosti, povezanih z zelenim prehodom – zlasti glede regulativne negotovosti, prekvalifikacije delovne sile ter simbolne preobrazbe dela. Prispeva k oblikovanju strateških smernic za pravičnejše in lokalno občutljive prilagoditve, zlasti za MSP in ranljive sektorje.

Družba: Ugotovitve poudarjajo, da je treba trajnost razumeti kot širše vprašanje pravičnosti, vključevanja in prepoznavanja različnih oblik vednosti. Pravičen prehod zahteva ne le tehnološke inovacije, temveč tudi redistribucijo znanja, možnosti in politične participacije med vsemi družbenimi skupinami.

Originalnost: Raziskava uvaja antropološki pristop v organizacijske študije in se odmika od tehnokratskih in ekonomističnih razlag. Z osredotočanjem na vsakdanje interpretacije in kulturno-simbolne dimenzije prehoda opozarja na potrebo po politikah, ki bodo zasnovane v skladu z lokalnimi izkušnjami in identitetami.

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Med omejitvami so omejeno število fokusnih skupin in geografska osredotočenost raziskave izključno na Slovenijo.

Ključne besede: zeleni prehod, trajnostno delo, organizacijska kultura, vseživljenjsko učenje, delovna sila, organizacijska antropologija.

1 Uvod

Ideologija prehoda v »bolj« zeleno gospodarstvo predstavlja eno ključnih preobrazb sodobne (globalne) družbe in trga dela. Evropska unija je z Evropskim zelenim dogovorom (2019) postavila ambiciozen cilj doseči podnebno nevtralnost do leta 2050 ter in vmesno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 55 % do leta 2030 (Evropska komisija, 2019). Slovenija je tem ciljem sledila s sprejetjem Nacionalnega energetskega in podnebne načrta (NEPN), vendar se pri implementaciji srečuje z izzivi, kot so prestrukturiranje industrije, pomanjkanje usposobljene delovne sile in socialne napetosti (Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo RS, 2020).

Ocene različnih študij kažejo, da bo zeleni prehod pomembno vplival na trg dela v Sloveniji, zlasti v sektorjih energetike, mobilnosti in proizvodnje (Urad Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2017). Obenem se pričakuje rast zaposlovanja v panogah, kot so obnovljivi viri energije, trajnostna gradnja in krožno gospodarstvo, kar pa odpira vprašanja o prekvalifikaciji in dostopu do znanja (Kandušer, 2013). Hkrati Eurofound (2021) opozarja, da 46 % evropskih delodajalcev izraža skrb zaradi pomanjkanja usposobljene delovne sile za zelene poklice, kar odpira vprašanja dostopa do izobraževanja in prekvalifikacije. Dodatno, po podatkih Javnega sklada RS za podjetništvo (2024), kljub razpoložljivosti sredstev iz evropskih virov se številna mala in srednja podjetja še vedno soočajo z omejenim dostopom do financiranja za trajnostno transformacijo.

Torej, medtem ko zelene politike in predpisi »od zgoraj« spodbujajo uvajanje okolju prijaznih praks, se njihova neenakomerna uporaba na globalni ravni pogosto odraža v gospodarskih pritiskih. A, kot prav tako opozarja ekonomski antropolog Jason Hickel (2020), dominantni modeli zelenega prehoda pogosto temeljijo na tehnološkem optimizmu, ki namesto odpravljanja strukturnih konkretnih problemov (npr. podnebne spremembe, porazdelitve virov in ekonomske neenakosti) stavi predvsem na inovacije, kot so obnovljivi viri energije ali električni avtomobili.

V antropologiji obstaja pomembna raziskovalna tradicija, ki preučuje okoljske spremembe skozi sistemske perspektive, pogosto pod okriljem *Environmental Anthropology*, ki se osredotoča na preplet ekoloških, ekonomskih in tehnoloških sistemov ter koncept »antropocena« kot geološke dobe, v kateri je človeški vpliv postal globalno prepoznaven. Iz tega vidika, Bruno Latour (2017) in Anna Tsing (2015) opozarjata, da ekoloških sprememb ne moremo ločiti od širših procesov. V literaturi o podnebnih spremembah in antropocenu je dodatno vse bolj prisotna kritika t. i. »zeleni rasti«, ki predpostavlja, da bodo tehnološke inovacije zadostovale za rešitev ekoloških kriz, ne da bi se pri tem spremenile temeljne logike kapitalistične akumulacije in globalne neenakosti (Hickel, 2020; Tsing, 2015; Grosfoguel, 2016). Študije tudi opozarjajo na pojav »zelenega kolonializma«, kjer bogate države globalnega Severa izkoriščajo vire in delovno silo globalnega Juga za produkcijo »zelenih« tehnologij (Riofrancos, 2023).

Eden od ključnih problemov, ki se odpira iz vidika antropologije zelenega prehoda je prav za prav vprašanje, ali naj bo prehod globalno standardiziran ali prilagojen lokalnim realnostim, saj številni modeli trajnostnega razvoja oblikovani izven lokalnih skupnosti in ne upoštevajo njihovih družbenih realnosti (Murray Li & Semedi, 2021). V tem kontekstu naju zanima kaj se s tem zgodi v semi-perifernih evropskih kontekstih, kot je Slovenija. Vprašava se kako se globalne/Evropske/nacionalne trajnostne politike prepletajo z lokalnimi realnostmi – zlasti z vidika organizacij, delavcev in sindikatov.

V tej luči se torej odpirajo različna raziskovalna vprašanja: Kako zeleni prehod vpliva specifično na delovno silo v Sloveniji? Kako različni družbeni akterji v Sloveniji – delodajalci, sindikati, zaposleni, visokošolski delavci – doživljajo zeleni prehod? Kakšne so zaznave glede sprememb v kompetencah, vrednotah in organizaciji dela? Kako družbeni dejavniki – kot so generacijske razlike, ekonomska neenakost in lokalna regulativa – oblikujejo razumevanje in sprejemanje zelenega prehoda? Namen raziskave je osvetliti vsakdanje izkušnje, razumevanja in interpretacije zelenega prehoda z vidika deležnikov, ki so pogosto izključeni iz procesov oblikovanja trajnostnih politik. Cilj študija je razširiti obstoječo razpravo o zelenem prehodu s poudarkom na kulturnih, organizacijskih in identitetnih dimenzijah transformacije, ki jih tehnokratski in ekonomsko usmerjeni pristopi pogosto spregledajo.

2 Teoretična izhodišča

Najina raziskava se umešča v kritične in humanistične pristope znotraj organizacijskih študij, ki trajnost in zeleni prehod razumeta onkraj tehničnih in ekonomskih kazalnikov. Zeleni prehod dejansko razumeva kot kulturno in politično oblikovan proces, v katerem se prepletajo okoljske ambicije, družbeni interesi in vprašanja pravičnosti. Čeprav je v političnih in ekonomskih diskurzih usmerjen v dekarbonizacijo in podnebno nevtralnost, v bistvu programi zelenega prehoda še vedno sledijo vzorce kapitalistične rasti in tržne racionalnosti (Powell & De Pree 2025). V kapitalistični produkcijski način, ki strukturira odnose med delom, naravo in akumulacijo, neoliberalna vladnost predstavlja njegovo sodobno obliko uresničevanja – racionalnost, skozi katero se kapitalistična logika danes legitimirata kot okoljska politika. V tem okviru se zeleni prehod kaže kot posodobljen izraz iste paradigme, ki naravo razume kot vir, okoljske reforme pa kot prostor za novo akumulacijo. Podobno se zgodi z konceptom trajnosti, katerega razumeva kot širši etično-politični okvir, ki povezuje okoljske, socialne in ekonomske razsežnosti družbenega delovanja ter deluje kot normativni in reflektivni horizont sodobnih razprav o prihodnosti. Hegemonična ekonomska liberalna racionalnost trči ob drugačne ontološke poglede na svet, o katerih piše Descola (2012), ki nam odpirajo možnost razmisleka o trajnosti kot odnosu, ne kot ekonomskem cilju. A prav v tej napetosti med etično vizijo in tržno izvedbo se razkriva protislovje sodobnih zelenih politik: v imenu trajnosti pogosto nastajajo nove oblike izključevanja in ekstraktivizma (Libassi 2025; Knudsen 2023). Posledično zeleni prehod

in trajnost obravnavava kot ambivalenten projekt, ki v praksi prevzema različne pomene glede na kontekst, akterje in ravni delovanja.

Iz te perspektive, v tem članku artikuliramo teoretična izhodišča na pet ključnih konceptov⁺⁺: tehnocentrizem, pomen kontekstualizacije, zeleni kolonializem, konstrukcija pomenov med prakso in strukturo, delo, identiteta kompetence in vrednote. Meniva, da razumevanje le-teh omogoča, da analitično zajemamo kompleksnost družbenih odzivov na zeleni prehod ter prepoznamo razlike v zaznavanju, interpretaciji in implementaciji trajnostnih praks med različnimi družbenimi skupinami.

2.1 Tehnocentrizem

V zadnjem desetletju je prišlo do porasta t. i. »korporativne trajnosti«, pogosto v povezavi z razvojem okoljskih, družbenih in upravljavskih kazalnikov. Vendar, taki dominantni politično-ekonomski diskurzi so v veliki meri tehnocentrični, saj se osredotočajo predvsem na tehnološke inovacije in regulativne politike, pri tem pa pogosto zanemarjajo družbene, organizacijske in kulturne dimenzije tega prehoda (glej: Hicckel, 2020; Tsing, 2015; Latour, 2017).

Številni avtorji opozarjajo na omejitve tovrstnega pristopa, ki trajnost reducira na merljive metrike in s tem prispeva k depolitizaciji družbenih in ekoloških vprašanj. Archer (2023), na primer, ki izhaja iz antropološkega opazovanja poklicnih praks t. i. »trajnostnih strokovnjakov«, trdi, da se sodobna trajnostna politika pogosto nakloni na iluziji, da zbiranje in poročanje podatkov samo po sebi predstavlja ukrepanje. Archer razvije pojem *neoliberalne trajnosti*¹, v kateri je centralni mehanizem komensuracija – pretvorba kompleksnih družbenih in ekoloških procesov v številčne indikatorje, ki omogočajo primerljivost in tržno alokacijo, a hkrati brišejo kontekst, moč in odgovornost. Po njegovi raziskavi, takšen model ne samo da ne rešuje sistemskih kriz, temveč krepi moč tistih akterjev, ki so krize soustvarili, saj z uporabo jezika znanstvene nevtralnosti legitimirajo ohranjanje *statusa quo*.

Prav v tej liniji argumentacije prispeva tudi Bell (2016), ki poudarja, da je danes prevladujoč globalno model zelenega gospodarstva okvir trajnostnega razvoja, vendar v svojem jedru še vedno temelji na rastni logiki in tržnih mehanizmih za reševanje ekoloških problemov. V skladu s Harveyjevo (1996) analizo kapitalizma in okoljske pravičnosti to pomeni, da okoljske politike pogosto niso usmerjene v dejansko preoblikovanje družbeno-ekonomskih sistemov ali reševanje dejanskih podnebnih sprememb, temveč predvsem v ohranjanje kapitalistične akumulacije skozi procese »zelenega zavajanja« (*greenwashing*). Pri tem se podjetja prilagajajo

¹ Koncept definira mehanizem izvajanja, oziroma način upravljanja (*governance*), ki podreja okoljske politike tržni racionalnosti in merljivosti trajnosti.

regulativnim zahtevam, ne da bi bistveno spremenila svoje proizvodne prakse ali zmanjšala svoj ekološki odtis.

Kritike nastanejo tudi iz argumenta, da ključni premiki v energetske in industrijske infrastrukturi niso zgolj vprašanje materialnih sprememb, temveč da potrebujejo tudi globoke transformacije vrednot, družbenih praks in ekonomskih odnosov. Tako opozarja Hickel (2020), za katerega koncept »zelene rasti« ni skladen z biogeofizičnimi omejitvami planeta. Avtor razloži, da čeprav številne industrije vlagajo v tehnološke rešitve, kot so obnovljivi viri energije ali električna vozila, ti še vedno temeljijo na ekstraktivni in akumulacijski mudelu globalne ekonomije, ki se v resnici ne spreminja. V tem smislu Riofrancos (2023) dokumentira, kako pridobivanje litija in kobalta – ključnih virov za t. i. "zelene tehnologije" – v Latinski Ameriki in Afriki reproducira stare kolonialne vzorce izkoriščanja virov in delovne sile, kar odpira nov paradoks: namesto, da bi zeleni prehod pretrgal z destruktivnimi praksami gospodarske rasti, jih pogosto celo pospeši (Grosfoguel, 2016).

Gibson-Graham (2006) prav tako predlaga, da bi moralo trajnostno gospodarstvo preseči utilitarni model »delo = produktivnost« in uveljaviti model »delo = odgovornost do skupnosti«. Opozarja, da je prevladujoči ekonomski model, ki enači delo s produktivnostjo, konceptualno in etično iztrošen. Meni, da trajnostna prihodnost zahteva novo razumevanje dela kot družbene skrbi, kjer je uspeh merjen tudi v kakovosti življenja in pravični distribuciji virov. Ta pogled postane še posebej relevanten, ko se vprašamo, kako globalni diskurzi o trajnosti vplivajo na lokalne poklicne identitete, kar bova podrobneje obravnavali v empiričnem delu.

2.2 Pomen kontekstualizacije

Kakor izpostavi Fernandez Rodriguez (2007), v organizacijskih študijah se pogosto predpostavlja, da so procesi ali vrednote univerzalni. Antropološke raziskave in kritične menedžerske študije jasno pokažejo, da so okoljske vrednote družbeno in zgodovinsko konstruirane – spreminjajo se skozi čas in prostor ter so vpete v specifične družbene, politične in ekonomske kontekste. Latour (2004) pri tem opozarja, da okoljski diskurzi vedno odražajo interese, prepričanja in kulturne norme tistih, ki jih oblikujejo. Opozarja, da se okoljske vrednote ne oblikujejo v praznem prostoru, temveč so rezultat družbenih konstrukcij, ki se razlikujejo med generacijami, poklicnimi skupinami in političnimi orientacijami. Posebej dragocen je prispevek Descola (2012), ki nas spominja, da različne kulture narave ne zaznavajo zgolj drugače, ampak izhajajo iz različnih ontoloških shem – v katerih ni samoumevno, da je narava zunanja, objektivna in instrumentalizirana. Meni, da dominanca zahodnega »naturalističnega« pogleda – ki temelji na razcepu med subjektom in objektom – predstavlja eno izmed nevralgičnih točk epistemološkega in okoljskega kolonializma. Razumevanje teh ontoloških temeljn temeljev je ključno, če želimo misliti trajnost onkraj enotnih in zahodno utemeljenih modelov.

Namesto modelov, ki so ahistorični in univerzalistični, se antropologija osredotoča na konkretne družbene in človeške procese in na dejanske učinke praks v specifičnih kontekstih. Tako tudi opozarja Tsing (2015), ki razkriva, da bi morali namesto univerzalističnih rešitev, ki jih predvsem ponujajo globalni trgi in politike, raziskovati obstoječe lokalne načine ravnanje z naravo in svojih izzivov, ki pogosto že vključujejo trajnostne (ne standardizirane, ne tržne) prakse. Ironično, politični okvirji dostikrat vodijo, kakor razkrivajo Murray Li in Semedi (2021) ravno v tisto, kar naj bi preprečile – ekološko degradacijo in socialno izključenost. Ravno ta napetost med globalnimi politikami in lokalnimi ekonomskimi realnostmi so ključni prispevki antropoloških raziskav. Medtem ko okoljski standardi, kot so cilji Net-Zero in Pariški sporazum, določajo usmeritve, se njihova implementacija na lokalni ravni pogosto sooča z odporom, nepričakovanimi posledicami in birokratskimi obremenitvami (Murray Li & Semedi, 2021; Tsing, 2015). Tsing tudi razkriva, da se tudi v primerih, kjer se uvedejo trajnostni certifikati (npr. za pridobivanje lesa v Indoneziji), pogosto zanemari lokalno znanje in prakse, kar vodi do novih oblik marginalizacije.

Zdaj, te dinamike niso omejene na globalni jug. Podobno kot ugotavljata Murray Li in Semedi (2021) v analizi plantažnega gospodarstva v Jugovzhodni Aziji, evropske trajnostne direktive pogosto izrinejo tradicionalne oblike kmetovanja in sprožijo odpor. Ti procesi se brezdvomno navezujejo na dinamike nadzora in odpora, ki jih klasične oziroma hegemonične menedžerske študije pogosto spregledajo (Fernández Rodríguez, 2007). V evropskem kontekstu, kot kažejo primeri francoskih kmetov, univerzalni ekološki cilji pogosto ne upoštevajo vpliva na lokalno krajino in gospodarstvo. Enake dileme se pojavljajo tudi v Sloveniji, državi, ki zaseda semi-periferni položaj v globalni delitvi dela (glej: Molek, 2025) in ima zato manjši manevrski prostor za oblikovanje lastnih razvojnih strategij ter omejen vpliv na globalne trajnostne trende.

S tem si želiva spomniti bralca, da zeleni prehod ni enoten globalni proces, temveč je za uspešnost tega potrebno prepletati množico lokalno specifičnih transformacij, mentalitet in odnosov. Zato meniva da je razumevanje lokalnih interpretacij, praks in odporov ključno.

2.3 Od zelenega kolonializma do ekosocialnega prehoda

Trajnost se v nekaterih političnih denimo organizacijskih diskurzih pogosto predstavlja kot “pravična in zelena/ekonomska/družbena prihodnost”. A realnost kaže, da različna podjetja – predvsem multinacionalke iz centralnih državah- po svetu krepijo svoj nadzor nad viri, medtem ko so lokalne skupnosti pogosto izključene iz odločanja. To dekolonialne študije poimenujejo kot »zeleni kolonializem«. Ti denaturalizirajo načine, na katere okoljske politike ali energetski prehod globalnega Severa vplivajo na ozemlja globalnega Juga, ne da bi pri tem upoštevali pravico do samoodločbe in samoupravljanja, okoljsko pravičnost ali dejansko participacijo prizadetih skupnosti (glej: Lang, Manahan, & Bringel, 2024;). V svoji raziskavi v Ekvadorju

Riofrancos (2023), na primer, osvetli, kako pridobivanje mineralov (e.g. hydrocarbons and ore) za t. i. "zelene tehnologije" – kot so baterije za električna vozila – še vedno ohranjajo obstoječe ekonomske hierarhije in uničevanje okolja. Argumentira, da taki procesi produkcije reproducirajo ekstraktivne kolonialne dinamike pod novo, »trajnostno« retoriko. Podobno opozarja Libassi (2025) za nikelja v Indoneziji, da se pod geslom trajnosti in čiste energije vzpostavlja nova oblika "zelenega ekstraktivizma", v kateri litij, baker, kobalt in redke zemlje postajajo ključni strateški viri za energetska tranzicijo. Ti materiali pa se pridobivajo v pogojih okoljskega uničenja, socialne ranljivosti in neokolonialnih razmerij, ki jih poganjajo potrebe držav globalnega severa.

Grosfoguel (2016) doda, da kapitalizem v Latinski Ameriki temelji na epistemoloških hierarhijah, v katerih se zahodne znanstvene in tehnološke rešitve predstavljajo kot edine legitimne, medtem ko se alternativni – lokalni, kmečkih, staroselskih ali ne-kapitalistični načini upravljanja z okoljem sistematično potiskajo na rob. Na to opozori tudi Bell (2016), ki predstavlja, da v drugih kulturah, kot na primer v plurinacionalni Boliviji, poleg tržno usmerjenega pristopa "zelenega gospodarstva" izpostavi tudi ideologijo *Vivir Bien* (»dobro živeti«)². Pri tem, razloži, da Bolivijska paradigma ne predstavlja samo regulativo, ampak v vsakdanje življenje integrira prakse družbene pravičnosti in okoljske vzajemnosti. V tem smislu Bell predlaga bolj širši koncept »ekosocialnega prehoda«, ki združi okoljske, ekonomske in družbene politike ter se s tem odrija od tehnično-ekonomskih vidikov zelenega prehoda.

2.4 Konstrukcija pomenov med prakso in strukturo

Na zadnje, kakor so antropološke znanosti že dolgo opozorili, pomeni so oblikovani znotraj širših simbolnih in strukturnih okvirjev (Lévi-Strauss, 1962). Iz tega konteksta, meniva, da vzpostavljanje pomenov v kontekstu zelenega prehoda ne mora biti razumljen kot izoliran proces, temveč se razvija skozi interakcijo med ekonomskimi/političnimi/družbenimi strukturami in vsakodnevnimi praksami. Prav tako obstaja razlika med notranjimi pomeni, ki izvirajo iz konkretnih praks, in zunanji modeli, ki definirajo, kaj je v določenem kontekstu legitimno (Mintz, 1996). V tem smislu lahko razumemo, da zeleni prehod ni zgolj niz regulacij, temveč sestavlja simbolični režim, ki oblikuje vedenje in zaznave akterjev.

Ta dialektika med prakso in strukturo je tudi vključena v sociološki konceptualizaciji *habitusa* (Bourdieu, 1991). Bourdieu trdi, da praksa ni zgolj rezultat zavestnih odločitev ali odzivov na zunanje okoliščine, temveč je proizvod strukturiranih in zgodovinsko pogojenih dispozicij – t. i. *habitusa* – ki delujejo kot notranji principi organizacije mišljenja, zaznav in vedenja. Habitus je torej posrednik med objektivnim okvirjem (kulturnimi, ekonomskimi in simbolnimi strukturami)

² Koncept *Vivir bien* (o *Buen vivir*) presega ideološke okvire in predstavlja politično-ontološki poskus vključevanja staroselskih epistemologij v globalne razprave o trajnosti, kar se odraža tudi v ustavah Bolivije in Ekvadorja.

in subjektivnimi praksami, vključno z vsakodnevnimi opravili, rituali, vrednotenji ter načini razmišljanja.

Iz organizacijskega analitičnega nivoja, organizacije pogosto delujejo kot prostori vsiljevanja pomenov, ki merijo objektivnosti in hkrati izničujejo kritično refleksijo. Iz te perspektiva, Fernández Rodríguez (2007, str. 11) razloži, da organizacijska kultura ni le skupek norm in simbolov v zaprtem sistemu, temveč družbeno-zgodovinski prostor, kjer se prepletajo logike delovanja, legitimacije in odpora (*ibid.*, str. 21). Ideologije trajnosti se torej soočajo s vsakodnevnimi realnimi praksami in strukturami moči. S tem hočeva argumentirati, da posamezniki ne oblikujejo svojih stališč do trajnosti v praznem prostoru, temveč na podlagi globoko ponotranjenih norm, ki izhajajo iz njihove poklicne vloge, organizacijske kulture in širšega simbolnega družbenega reda. Tako se recimo trajnostni diskurzi lahko zdi nekaterim zaposlenim samoumevni in legitimni, medtem ko jih drugi doživljajo kot tuje, vsiljene ali celo nesmiselne.

2.5 Delo, identiteta in trajnost: Poklicne vloge in »kompetence«

Že v klasični sociologiji dela se je izpostavilo, da delo ni zgolj ekonomska aktivnost, ampak družbena dejavnost in proces, kjer se oblikujejo identitete, socialne norme in etika (Sennett, 2008). Skozi delo posamezniki razvijajo specifične veščine, vrednote in način razmišljanja ter »biti«, kar neposredno vpliva na njihov odnos do inovacij, pravičnosti in kolektivne odgovornosti.

Ta povezava med poklicno identiteto, percepcijo zelenega prehoda in razvojem kompetenc je ključna. Študija Stoll-Kleemanna et al. (2017) je v tem smislu pokazala, da medtem ko raziskovalci, mediji in civilna družba pogosto vidijo trajnost kot pozitivno inovacijo, delavci v sektorjih, kot so energetika, rudarstvo, promet in težka industrija, zeleni prehod pogosto dojemajo kot grožnjo – ne le za svojo ekonomsko varnost, temveč tudi za svojo poklicno identiteto in občutek smisla. Tudi Murray Li in Semedi (2021) opažata, da pri ribičih in kmetih ekološke regulacije predstavljajo napad na njihovo lokalno znanje, tradicijo in način življenja.

Ta občutja so najverjetneje rezultat globljih struktur moči in diskurzov, ki oblikujejo identitete znotraj organizacij ali poklicnih sektorjev. Študije na področju kritičnega managementa dokažejo, da sodobni režimi moči delujejo skozi »proizvodnjo identitet«, kjer organizacijske prakse ne le normirajo vedenje, ampak zajemajo posameznike v modele subjektivnosti, ki so pogosto prikriti kot osebna angažiranost ali moralna odgovornost (Fernández Rodríguez, 2007). V tem smislu, lahko rečemo, da se pričakuje, da delavec postane »trajnostno odgovoren«, četudi sam ne razpolaga z vplivom na trajnostne odločitve organizacije.

Po drugi strani, Knights in Willmott (1989) izpostavita, da procesi oblikovanja identitete niso nevtralni, temveč so mehanizmi discipliniranja, ki lahko vzporedno utrjujejo obstoječe neenakosti. Zavračata enostavno razlago moči kot nekaj, kar izvira neposredno iz razrednega

boja ali produkcijskih sil, kakor je trdil Marx (2024). Poudarjata, da je organizacijska kultura sama prostor spopadanja, kjer se subjekti lahko tudi upirajo vsiljenim oblikam identifikacije. Willmott (1993) poleg tega pokaže, da je treba paziti nove "trende menedžmenta" – dodava vključno z diskurzi trajnosti-, ker ti pogosto delujejo kot tehnologije kulturnega nadzora, ki imajo jasne učinke na organizacijsko realnost. V pogojih negotovosti in fragmentacije, značilnih za postmoderno ekonomijo, takšni diskurzi olajšajo uvajanje avtoritarnih rešitev v imenu prilagodljivosti ali inovativnosti. Od zaposlenih se tako pričakuje ne le lojalnost, temveč identifikacija s specifičnim načinom razmišljanja, ki lahko – kot opozarja – preraste v totalitarne vzorce, prikrite v jeziku kulture, vrednot in trajnosti.

V tem okvirju, teoretske perspektive sugerirajo, da trajnost ni zgolj rezultat regulativnih norm ali tržnih spodbud, temveč predvsem proces oblikovanja pomenov, v katerem sodelujejo številni akterji. Trajnostne regulative lahko pogosto delujejo tudi kot diskurzi nadzora, ki oblikujejo, legitimirajo ali izključujejo določene oblike vednosti, praks in identitet. Torej, zeleni prehod ne poteka v praznem prostoru – uresničuje se skozi vsakodnevno delovanje ljudi v organizacijah, ki so vpete v širše ideološke in simbolne sisteme. S tem dobimo ključni analitični uvid: prehod v trajnostno prihodnost ni nevtralna tehnično-ekonomska prilagoditev, temveč kompleksen družbeni proces, ki preoblikuje razmerja moči, vrednote, delovne prakse in organizacijske kulture. Na tej podlagi se v prispevku osredotočava na tri raziskovalna vprašanja:

- Kako zeleni prehod vpliva na delovno silo v Sloveniji?
- Kakšne so zaznave ključnih deležnikov (delodajalcev, sindikatov, zaposlenih, visokošolskih učiteljev, raziskovalcev in novinarjev) glede sprememb v kompetencah, vrednotah in organizaciji dela?
- Kako družbeni dejavniki – kot so generacijske razlike, ekonomska neenakost in lokalna regulativa – oblikujejo razumevanje in sprejemanje zelenega prehoda?

3 Metoda

Interdisciplinarne raziskave omogočajo združevanje metodoloških pristopov iz različnih disciplin z namenom globljega razumevanja kompleksnih družbenih pojavov. Predstavljena raziskava temelji na kvalitativni metodologiji, s poudarkom na antropološki analizi diskurzov o zelenem prehodu in njegovem vplivu na trg dela v Sloveniji.

Podatki so bili zbrani v okviru tri fokusnih skupin v EU projektu CERV »Transform: Prihodnost delovne sile«, katerega cilj je bil pridobiti vpogled v zaznave deležnikov o spremembah na trgu dela zaradi zelenega prehoda. Metodološko izhajamo iz stališča interpretativne antropologije (Guber, 2001) in sociologije habitusa (Bourdieu, 1991), kar pomeni, da raziskava ne le dokumentira izrečene stališča, temveč analizira procese konstruiranja pomenov in diskurzivne prakse deležnikov.

Antropološke raziskave so dokazale, da je mogoče podatke, zbrane z različnimi metodami, reinterpretirati skozi etnografsko perspektivo. Kot poudarjata Marcus (1995) ter Hammersley in Atkinson (2007), etnografija ni določena zgolj z načinom zbiranja podatkov, temveč predvsem z načinom njihove analize. To pomeni, da je mogoče izvajati etnografsko analizo tudi na podatkih, ki so bili prvotno zbrani z drugimi metodami.

Fokusne skupine so bile organizirane z namenom pridobiti heterogen nabor perspektiv preko različnih ključnih deležnikov iz osrednje in jugovzhodne Slovenije, da bi zajeli raznolike poglede in izkušnje različnih družbenih akterjev (glej tabelo 1). Metoda je bila izbrana na projektu, ker omogočajo dinamično interakcijo med udeleženci, kar prispeva k bogatejšemu razumevanju razpravljenih tem (Lamut & Mancur, 2012). Pri izvedbi smo upoštevali smernice kvalitativnega raziskovanja (Vogrinc, 2008) in specifične antropološke pristope k skupinskim intervjujem (Guber, 2001).

Tabela 1

Sestava udeležencev

INT 1	Ženska, približno 40 let, glavna tajnica in prodekanja za kakovost na fakulteti; visokošolsko okolje, vodstvena funkcija.
INT 2	Moški, 50 let, doktor biokemije, direktor razvoja v visoko tehnološkem biotehnološkem podjetju.
INT 3	Ženska, približno 50 let, vodja sektorja na Zavodu za zaposlovanje.
INT 4	Moški, približno 50 let, direktor lokalnega proizvodnega podjetja, politično aktiven.
INT 5	Ženska, 35 let, vodja študentskih zadev na fakulteti.
INT 6	Moški, 55 let, visokošolski učitelj in predstavnik mednarodne korporacije.
INT 7	Ženska, približno 55 let, vodja oddelka v avtomobilski industriji.
INT 8	Ženska, vodja v panogi jedrske energije.
INT 9	Ženska, 30 let, svetovalka v organizaciji za delavske pravice.
INT 10	Ženska, 50 let, samostojna prevajalka.
INT 11	Ženska, 25 let, administrativna delavka v visokošolskem sektorju.
INT 12	Moški, 65 let, novinar.
INT 13	Ženska, 30 let, svetovalka v mladinski organizaciji.
INT 14	Ženska, 30 let, svetovalka v organizaciji za delavske pravice.

Vsaka skupina se je razlikovala glede števila udeležencev, spolne sestave, starostnega razpona in sektorske zastopanosti (glej Tabelo 2). FG1: Zaposleni, delodajalci in HR sektor je vključevala 5 udeležencev (66 % žensk, 33 % moških), starih 30–55 let, ki so zastopali industrijo, visoko šolstvo, javni sektor in nevladne organizacije. FG2: Delodajalci in nevladni sektor je vključevala 4 udeležence (75 % žensk, 25 % moških), starih 25–60 let, iz industrij, kot so avtomobilska, jedrska in multinacionalna podjetja. FG3: Novinarji, prevajalci, zaposleni, sindikati in mladinski

sektor je vključevala 5 udeležencev (80 % žensk, 20 % moških), starih 25–70 let, ki so zastopali medije, sindikate, visokošolstvo, mladinske organizacije in prevajalske službe.

Izbor in rekrutacija udeležencev sta bila skrbno načrtovana. Namenoma sva iskali heterogene skupine, ki bi predstavljale različne sektorje in strokovnjake z raznolikimi izkušnjami. Rekrutacija je potekala s pomočjo tehnike snežne kepe.

Tabela 2

Sestava fokusnih skupin

Fokusna skupina	Število udeležencev	Spolna sestava	Starostni razpon	Sektorska zastopanost
FG1: Zaposleni. Delodajalci, HR sektor	5	66% ženske; 33% moški	30-55 let	Industrija, visokošolstvo, javni sektor, nevladni sektor.
FG2: Delodajalci in nevladni sektor	4	75% ženske; 25% moški	25-60 let	Industrija (avtomobilska, nuklearna, multinacionalna).
FG3: Novinarji, prevajalci, zaposleni, sindikati, mladinski sektor	5	80% ženske; 20% moški	25-70 let	Mediji, sindikati, visokošolstvo, mladinske organizacije, prevajalstvo.

Vsebina fokusnih skupin je naslovila šest ključnih tem, ki so v prvi fazi raziskave pojavile po pregledu literature (glej: Molek et al., 2025) bile prepoznane kot bistvene za prihodnost dela:

- demografske spremembe in vpliv na trg dela,
- tehnološki razvoj: avtomatizacija, umetna inteligenca in digitalizacija,
- prilagajanje delovne sile na spremembe,
- vpliv zelenega prehoda na industrije in delovna mesta,
- kompetence prihodnje delovne sile,
- dobro počutje zaposlenih in strategije organiziranja dela v obdobju sprememb.

Vsako srečanje je potekalo virtualno (Microsoft Teams) in trajalo med 60 in 90 minut. Razprave so bile zvočno posnete ter transkribirane s pomočjo umetne inteligence (Microsoft Teams transcriber). Transkripcije so bile pregledane in po potrebi ročno popravljene.

Pomembno je poudariti, da virtualna izvedba ni nujno metodološka omejitev, saj omogoča dostop do udeležencev iz različnih geografskih in institucionalnih okolij, kar povečuje širino zbranih pogledov. Kljub morebitnim omejitvam glede neverbalne komunikacije, virtualno okolje ponuja prilagodljivost in večjo vključitev različnih profilov.

Raziskava je bila izvedena v skladu z etičnimi načeli kvalitativnih raziskav. Ključna etična načela so vključevala: prostovoljno sodelovanje, anonimizacijo osebnih podatkov in transparentno komunikacijo (cilji raziskave so bili jasno predstavljeni udeležencem).

Cilj raziskave je bil, razumeti družbene konstrukcije pomena ter vlogo struktur moči, identitete in kulturnega konteksta v oblikovanju diskurza. Zbrani podatki so bili analizirani s pomočjo tematskega kodiranja (Mesec 1998)³, ker omogoča identifikacijo vzorcev v diskurzu udeležencev. Ker izhajava iz tradicije interpretativne etnografije (Geertz, 1973) in sociologije habitusa (Bourdieu, 1991), nas ni zanimalo zgolj vsebina povedanega, temveč tudi način, kako so pomen in identiteta konstruirani v diskurzu.

Analiza je temeljila na odprtih raziskovalnih vprašanjih, ki omogočajo fleksibilno in iterativno interpretacijo:

- Kako deležniki (zaposleni, delodajalci, sindikati, akademiki, raziskovalci, novinarji) razumejo in doživljajo zeleni prehod?
- Katere spremembe v organizaciji dela, kompetencah in vrednotah zaznavajo različni sektorji v Sloveniji?
- Kakšno vlogo imajo strukture moči, identiteta in habitus pri interpretaciji sprememb? (Bourdieu, 1991)
- Kako diskurzivni okvirji vplivajo na to, kako se udeleženci umeščajo v razpravi – ali se vidijo kot aktivni akterji sprememb ali kot pasivni subjekti, ki jih spremembe prizadenejo?

Prizadevali sva si razumeti pomen, strukturne okvire smisla in kulturne kontekste, v katere so vpete izkušnje posameznikov. V skladu z interpretativno tradicijo raziskava sledi načelu razumevanja kulture kot »mreže pomenov« (*web of meanings*), kjer gre za interpretativen proces, v katerem posamezno vedenje pridobi pomen šele znotraj širšega družbenega in kulturnega konteksta. Tak pristop upošteva družbene odnose, simbolne reprezentacije in kulturne prakse, ter s tem ponuja alternativen način razumevanja družbenih procesov (Guber, 2001). Analizirali smo:

- Kako udeleženci oblikujejo svoje odgovore (ali izražajo strah, optimizem, negotovost?)
- Katere metafore in pojme uporabljajo (ali govorijo o »zelenem prehodu« kot o »izgubi« ali kot o »priložnosti«?).
- Kako se umeščajo v razpravi (ali se vidijo kot aktivni akterji sprememb ali kot pasivni subjekti, ki jih spremembe prizadenejo?)

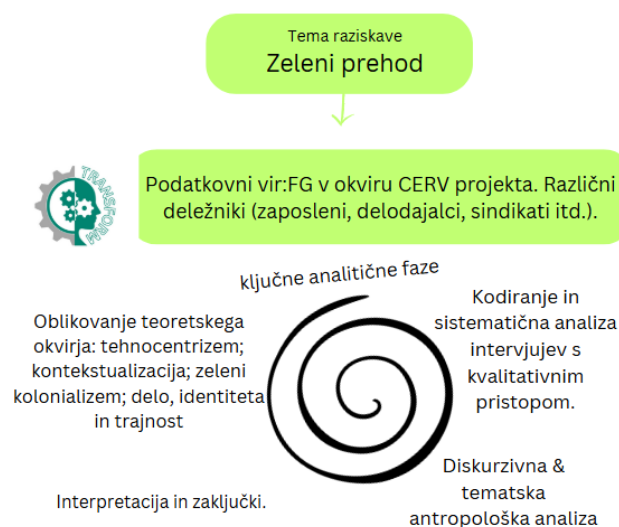
³ Kodiranje je potekalo v več fazah. Prvo je potekalo odprto kodiranje (identifikacija vzorcev), potem aksialno kodiranje (iskanje relacij med kategorijami) in na zadnje selektivno kodiranje (konceptualizacija ključnih spoznanj).

- Kako se njihova zaznava sprememb povezuje s strukturami moči, identiteto in habitusom (Bourdieu, 1991)

Vendar se zavedamo, da je bil majhen, torej najine ugotovitve niso statistično reprezentativne, temveč nudijo poglobljen vpogled v izkušnje in zaznave deležnikov. Po drugi strani, udeleženci so bili izbrani na podlagi strokovnih meril, zato njihovi pogledi morda ne odražajo širšega javnega mnenja. Na zadnje, ker so fokusne skupine potekale virtualno, zaradi same narave projekta, je to lahko omejevalo neverbalno komunikacijo in dinamiko diskusije.

Za zagotavljanje zanesljivosti in veljavnosti raziskave smo uporabili več pristopov. Po eni strani smo uporabili metodološko triangulacijo (več fokusnih skupin, različni profili udeležencev) (Lamut & Mancur, 2012). Dodatno, uporabili smo tehniko reflektivnosti raziskovalca in transparentno dokumentiran analitični postopek (Guber, 2001). Interpretacije sva preverjali v dialogu z drugimi raziskovalci iz projekta, in natančno dokumentirali vse faze analize ter kodiranja.

Slika 1
Model raziskave

4 Rezultati

4.1 Ekonomski in regulativni izzivi zelenega prehoda

Ena od osrednjih tem, ki se je izpostavila v fokusnih skupin, je bila razlika v neoliberalnih regulativnih neenakosti med evropskimi in neevropskimi trgi. V Sloveniji, tako kot drugod po EU, podjetja poslujejo v skladu s strogimi okoljskimi smernicami in standardi trajnosti. Vendar pa ta regulativni pritisk ni enakomerno porazdeljen po svetu, kar ustvarja asimetričen globalni konkurenčni položaj za periferno Slovenijo. INT4, predstavnik podjetja na dolenskem, ki deluje

na mednarodnih trgih, je celo menil, da se podjetja na Evropski ravni pogosto znajdejo v neenakem položaju v primerjavi s konkurenco iz ZDA ali Azije:

»Upoštevamo evropske smernice in slovenske trajnostne zahteve, vendar naši konkurenti, zlasti v Aziji in ZDA, niso podvrženi enakim pričakovanjem. Tekmovati pod takimi pogoji otežuje resnične spremembe v podnebnih politikah.« (INT4, direktor proizvodnega podjetja, moški, 50 let)

Izjava razkriva torej eden od prej omenjenih strukturnih kontradikcij zelenega prehoda: čeprav so regulativni ukrepi v EU namenjeni zmanjšanju ekološkega odtisa, lahko hkrati oslabijo konkurenčnost evropskih podjetij na globalnem trgu, kjer trajnostni standardi niso enotno uveljavljeni. Posledično to vodi v dilemo med okoljsko odgovornostjo in ekonomsko preživitveno strategijo podjetij.

V drugi fokusni skupini, kjer so prevladovali vodilni akterji, so se nekateri udeleženci strinjali z vidikom, da podjetja pogosto sprejemajo ukrepe predvsem zaradi regulativnih pritiskov, ne pa kot del strateške vizije. V tem smislu, INT8 vidi, da so podjetja v Sloveniji *»še vedno v začetnih fazah prilagajanja zelenemu prehodu«*, pri čemer veliko organizacij vidi trajnost predvsem kot nujno skladnost z zakonodajo, ne pa kot dolgoročno strategijo razvoja:

»Pregledala sem nekaj trajnostnih poročil organizacij v Sloveniji, in čeprav cenim to, kar je zapisano na papirju, se bojim, da se v resnici naredi zelo malo. Še vedno smo na začetku tega procesa, upam pa, da se bo miselnost spremenila, da bomo lahko sčasoma videli resnične rezultate zelenega prehoda.« (INT8, jedrska energija, ženska, 50 let)

Vrzel med normativnimi pričakovanji in realnostjo izvajanja povzroča paradoks *»neoliberalne trajnosti«*. Regulativni ukrepi, ki temeljijo na kazalnikih in kvantifikaciji, pogosto vodijo v simbolne spremembe, ne pa v dejanske strukturne preobrazbe. S tem postane trajnost bolj retorična kot praktična kategorija. INT6, iz multinacionalnega podjetja ob tem potrdi, da se organizacije niso začele resno usmerjati v trajnostno prestrukturiranje, temveč zgolj izpolnjujejo minimalne zakonske zahteve:

»Organizacije še niso niti začele resnično delovati v tej smeri. Skladnost z zakonodajo še ne pomeni, da smo resnično trajnostni ali pripravljeni na ta prehod – to je zgolj osnovna zahteva. Bistvene investicije bodo potrebne, in mislim, da se bomo znova znašli v situaciji, kjer se bodo podjetja preveč zanašala na institucionalno podporo namesto na lastna vlaganja.« (INT6, multinacionalka in visokošolstvo, moški, 55 let)

Poudarja, da se mnoga podjetja preveč zanašajo na subvencije in državne programe, namesto da bi aktivno vlagala lastna sredstva v trajnostno preobrazbo, kar po podatkih Javnega sklada Republike Slovenije za podjetništvo (2024), ni vedno možno. Mala in srednja podjetja (SMEs),

posebej v perifernih ali semi-perifernih državah, ki imajo manjše finančne rezerve, se pogosto znajdejo v situaciji, ko morajo izbirati med vlaganjem v trajnost ali ohranjanjem ekonomske stabilnosti. Na to je opozoril INT4, predstavnik enega od mednarodnih podjetij, ki so se lotili procesa trajnostne preobrazbe:

»Morali smo zaposliti okoljskega strokovnjaka za oceno vpliva naših izdelkov. Čeprav je to pomembno, povečuje stroške in zmanjšuje našo konkurenčnost.« (INT4, direktor proizvodnega podjetja, moški, 50 let)

Pri tem so se različni udeleženci iz večjih podjetij (INT4, INT6, INT7) strinjali, da podjetja v Sloveniji vidijo trajnost predvsem kot strošek, ne pa kot strateško ali družbeno odgovorno investicijo. INT7 managerka iz avtomobilistične industrije, opaža, da se to lahko dogaja, ker podjetja pogosto ne vedo, kako pravilno implementirati trajnostne ukrepe, saj so regulacije kompleksne in pogosto celo nejasne:

»Smo v situaciji, kjer, če sem iskren, sploh ne vemo, kako pristopiti k določenim vprašanjem. Obstajajo izobraževalni programi, učimo se, a še zdaleč nismo na ravni, kjer bi lahko te spremembe samozavestno obvladovali.« (INT7, avtomobilska industrija, ženska, 55 let)

Iz tega konteksta lahko interpretiramo, da zeleni prehod vsebuje na očeh intervjuvancev torej strukturni izziv, ker podjetja ne potrebujejo le finančnih virov, temveč tudi znanje, tehnično podporo in pogosto tudi jasne smernice za implementacijo. Na primer, INT2 opaža, da včasih se prehod otežuje zaradi regulativnih negotovosti:

»Mnogi naročniki zahtevajo trajnostne prakse – na primer prehod na bioplastiko – vendar je resnični entuziazem za zeleni prehod oslavljen zaradi političnih sprememb in regulativne negotovosti.« (INT2, biotehnološko podjetje, moški, 50 let)

Predstavnica delavcev INT9 je bila mnenja, da to kar lahko vodi v omejeno izvajanje dejanskih sprememb in v nekaterih primerih celo v povečano prekarizacijo dela, kjer stroški trajnostnih ukrepov padejo na ramena delavcev. INT7 je tudi ugotovila, da se bo vpliv podnebnih sprememb v različnih sektorjih izražal neenakomerno, pri čemer bodo nekatere industrije izpostavljene večjim tveganjem:

»Nekateri sektorji bodo morali razmisliti, kako se zaščititi pred podnebnimi spremembami. Gradbeništvo, turizem in kmetijstvo bodo še posebej izpostavljeni okoljskim motnjam.« (INT7, avtomobilska industrija, ženska, 55 let)

4.2 Percepcije o veščinah in prilagoditev delovne sile na zeleni prehod

Kljub ugotovljenim izzivom, se je v fokusnih skupinah pojavilo tudi mnenje, da zeleni prehod prinaša nove priložnosti za trg dela v obliki »kompetenc«. V diskurzih se pojavi mnenje, da pojav trajnostne proizvodnje, krožnega gospodarstva in obnovljivih virov energije odpira potrebo po

»novih kompetencah« v neoliberalnem standardiziranem jeziku, ki jih trenutno večina iskalcev zaposlitve še ne obvlada. Iz vidika javnega sektorja za zaposlovanje, je INT3 glede tega izpostavila:

»Iskalci zaposlitve pogosto nimajo znanja o zelenih spretnostih. Potrebujemo izobraževalne programe, ki jih bodo opolnomočili za trg dela.« (INT3, Zavod za zaposlovanje, ženska, 50 let)

Ena od ključnih napetosti v razpravi na tej točki je bila razlika med visoko in nizko kvalificiranimi delavci. Meni se, da zeleni prehod odpira nova delovna mesta predvsem v tehnološko naprednih sektorjih (npr. obnovljivi viri energije, trajnostna mobilnost, digitalna optimizacija proizvodnje), medtem ko delavci v tradicionalnih industrijah pogosto nimajo znanj, potrebnih za prehod v te panoge. Glede tega, INT14 iz sindikata iz FG3 je izrazila skrb, da se bo prehod zgodil neenakomerno in da bo ustvaril novo obliko delovne neenakosti:

»Prehod bo potreben. Toda vprašanje je, ali bo družbeno pravičen. Se bodo delovna mesta prestrukturirala v zelene zaposlitve? Se bo delovna sila prekvalificirala? Ali pa bomo videli le množična odpuščanja?« (INT14, sindikat, ženska, 30 let)

Kljub splošni ugotovitvi, da bodo nove trajnostne kompetence ključne za trg dela, so različni udeleženci (INT1, INT3, INT7, INT14) izpostavili preusmerjanje odgovornosti na pomanjkanje sistemskih (izobraževalnih) strategij za usposabljanje in prekvalifikacijo delavcev. INT7 je opozorila, da trenutni izobraževalni sistem ne ponuja dovolj konkretnih programov za prekvalifikacijo:

»Smo v situaciji, kjer, če sem iskren, sploh ne vemo, kako pristopiti k določenim vprašanjem. Obstajajo izobraževalni programi, učimo se, a še zdaleč nismo na ravni, kjer bi lahko te spremembe samozavestno obvladovali.« (INT7, avtomobilska industrija, ženska, 55 let)

To lahko nakazuje na širši problem, ki vključuje vprašanje izobraževanja in prekvalifikacije, ki bosta ključna dejavnika pri omogočanju pravičnega prehoda in preprečevanju socialnih neenakosti. To je še posebej razvidno pri povezavi potrebnih trajnostnih kompetenc in digitalizacijo, ki naj bi olajšala prehod na bolj trajnostne delovne prakse a istočasno odpira "digitalne neenakosti."

4.3 Zaznave glede različnih deležnikov

Fokusne skupine so prav tako osvetlile raznolike perspektiv. Medtem ko nekateri v prehodu vidijo priložnosti za inovacije in razvoj, drugi opozarjajo na nejasne strategije, negotovost na trgu dela in neenakomerne učinke na različne sektorje. Na primer, razprava v FG1 in FG2 je razkrila pomembno vrzel v dojetanju zelenega prehoda med delodajalci in drugimi akterji. Medtem ko gospodarji so pogosto govorili o trajnostnih sprememb kot regulativno zahtevo ali poslovno

strategijo, zaposleni so izražali več negotovosti glede prihodnosti delovnih mest in novih zahtev po kompetencah. V tem smislu je delodajalec INT4 poudaril:

»Zeleni prehod je realnost, s katero se moramo soočiti. Podjetja, ki se ne bodo prilagodila, bodo izgubila konkurenčnost.« (INT4, direktor proizvodnega podjetja, moški, 50 let)

V okviru FG3 je bila izražena največja kritičnost do omejitev, povezanih z domnevno rastočo zavezanostjo podjetij trajnostnim načelom. Udeleženci so dvomili v iskrenost »zgodovinsko visokih« zneskov sredstev, ki naj bi bila usmerjena v trajnostno upravljanje in v podporo trajnostnim iniciativam na ravni podjetij. Po njihovem mnenju gre pogosto za simbolno podporo, ki jo spodbujajo pričakovanja vlagateljev in javnosti, ne pa za dejansko transformacijo poslovnih modelov. INT12 je trdil, da:

»Podnebne spremembe dramatično vplivajo na vse. Toda ljudje, ki sprejemajo odločitve v politiki, še bolj pa industrialci in korporacije, ne skrbijo, ker so osredotočeni samo na dobiček.« (INT12, novinar, moški, 65 let)

Na FG2 so pa poudarili institucionalno odgovornost, zlasti pomanjkanje dolgoročnega načrtovanja naložb s strani podjetij, kot je povedal INT6:

»Malo organizacij danes načrtuje tako dolgoročne naložbe.« (INT6, multinacionalka in visokošolstvo, moški, 55 let)

Sindikati so v diskusiji izpostavili predvsem vprašanje socialne pravičnosti in delavskih pravic v prehodu na trajnostno gospodarstvo. V diskusiji se je pokazalo, da predstavniki delavcev (INT9, organizacija za delavske pravice, ženska, 30 let) in sindikata (INT14, ženska, 30 let) so zaskrbljeni zaradi pomanjkanja jasnih strategij prekvalifikacije in varnostnih mrež za delavce. Opozarjajo, da so delavci v sektorjih, ki jih prehod najbolj prizadene (npr. fosilna industrija, težka industrija), najbolj ranljivi in pogosto nimajo dostopa do prestrukturiranja delovnih mest. To tudi potrди INT8, ki, je poudarila:

»Zeleni prehod ne sme biti izgovor za poslabšanje delovnih pogojev. Potrebujemo socialne zaščitne ukrepe, da delavci ne bodo izgubili varnosti.« (INT8, jedrska energija, ženska, 50 let)

Za biotehnični sektor, pa:

»Vlaganje v trajnostne kompetence mora postati prednostna naloga. Toda vprašanje je, kako hitro lahko univerze prilagodijo svoje programe realnim potrebam trga dela?« (INT2, biotehnološko podjetje, moški, 50 let)

Udeleženci, predvsem s strani delodajalcev, so poudarili, da je eden glavnih izzivov v tem, da trenutni izobraževalni programi »ne sledijo dovolj hitro spremembam v gospodarstvu«. Po

njihovem mnenju to pomeni, da bodo iskalci zaposlitve pogosto vstopali na trg z zastarelimi znanji in kompetencami, kar naj bi dodatno otežilo zeleni prehod. Takšna izjava odraža pričakovanje takojšnje odzivnosti izobraževalnih institucij na potrebe trga, brez priznanja dejstva, da razvoj kakovostnih in etično preiščenih učnih programov terja čas, interdisciplinarno znanje in pedagoško odgovornost. A ta perspektiva se encuentra atravezada porelementi neoliberalne racionalnosti, kjer se znanje vrednoti predvsem kot funkcija tržne uporabnosti, izobraževalne institucije pa se razume kot servisne strukture, ki morajo nemudoma odgovarjati na signale trga, ne pa na dejanske spremembe ekosocialne miselnosti.

Glede tega je INT14 iz FG3 izpostavila, da je največji problem pri izobraževanju, da sistem ni enako dostopen vsem, kar lahko okrepi družbene razlike pri zaposlitvenih možnostih:

»Kot vedno bodo tisti, ki imajo sredstva in dostop do znanja, dobili najboljša delovna mesta, medtem ko bodo drugi ostali zadaj. Če prehoda ne naredimo pravičnega, bodo neenakosti samo še večje.« (INT14, organizacija za delavske pravice, ženska, 30 let)

Prav tako to poudari predstavnik novinarjev (INT12) in doda, da imajo mediji ključno vlogo pri javnem oblikovanju javnega diskurza o zelenem prehodu. Vendar je tudi izpostavil, da je informacijska krajina pogosto fragmentirana in podvržena dezinformacijam:

»Ena največjih težav pri zelenem prehodu je dezinformacija. Podnebne spremembe so postale politično vprašanje, kar otežuje objektivno poročanje.« (INT12, novinar, moški, 65 let)

4.4 Družbeni in generacijski razcepi ter podnebne neenakosti

Fokusne skupine so prav tako pokazale, da so percepcije trajnosti močno vpete v politične in generacijske vizije in dinamike. Nekateri mlajši udeleženci so izrazili povečano zanimanje za okoljski aktivizem, kar kaže na generacijske premike v dojemanju odgovornosti do okolja:

»Presenečena sem bila, da so mladi tako aktivni. Ko so protestirali za podnebno pravičnost v Kopru, sem videl, da jim je res mar.« (INT13, mladinska organizacija, ženska, 30 let)

INT14 iz FG3 je tudi poudarila, da:

»Mladi so vse bolj razdeljeni na dva ekstrema: tiste, ki se zavedajo pasti kapitalizma in so aktivni, ter tiste, ki so popolnoma potopljeni v potrošništvo in kupujejo brez razmišljanja.« (INT14, organizacija za delavske pravice, ženska, 30 let)

Medtem pa je INT8 zeleni prehod opredelila kot nujen, a počasen proces, kateri je neizogiben.

Kakor sva prej omenili, so nekateri udeleženci iz ne gospodarskih sektorjev opozorili, da je eden ključnih izzivov zelenega prehoda socialna neenakost pri vplivih podnebnih sprememb.

Podnebne spremembe ne vplivajo na vse prebivalce enako – delavci v industriji in fizičnih poklicih so bolj izpostavljeni vročinskim valovom in ekstremnim vremenskim razmeram, medtem ko so pisarniški delavci zaščiteni pred neposrednimi učinki:

»Podnebne spremembe bodo še povečale razlike. Ljudje, ki delajo zunaj, bodo še bolj prizadeti zaradi vročinskih valov in nepredvidljivega vremena, medtem ko bomo mi v pisarnah imeli klimatske naprave.« (INT11, administracija v visokošolstvu, ženska, 25 let)

INT14, iz sindikata za mlade, je glede tega tudi poudarila:

»Trajnost ni le vprašanje materialov in energije, ampak tudi organizacije dela. Fleksibilne oblike zaposlovanja lahko podprejo trajnostne cilje, vendar morajo biti zasnovane pravično.« (INT14, organizacija za delavske pravice, ženska, 30 let)

Poleg tega so udeleženci razpravljali tudi o širših globalnih posledicah podnebnih sprememb, med katerimi so posebej izpostavili okrepljeno migracijsko dinamiko kot novo obliko odziva na okoljske preobrate. FG1 in FG3 sta migracije priznali kot posledico in hkrati potencialno rešitev za pomanjkanje in demografske izzive delovne sile, povezano s podnebnimi spremembami, pri čemer je INT12 (novinar, moški, 65 let) opozoril:

»Masovne migracije se že dogajajo zaradi podnebnih sprememb. Ljudje z otokov, ki bodo kmalu pod vodo, bežijo na višje lege. Številna obalna mesta bodo čez 20 let pod vodo.«

FG2 se je bolj osredotočila na družbene in ekonomske izzive vključevanja podnebnih migrantov v delovno silo, pri čemer je INT9 poudarila:

»Ljudje spreminjajo svoje bivališče in delo zaradi okoljskih dejavnikov, ne le zaradi ekonomskih razmer ali vojn. Pomanjkanje vode in ekstremno vreme bosta prisilila več ljudi, da se preselijo.« (INT9, organizacija za delavske pravice, ženska, 30 let)

5 Razprava

Zeleni prehod je eden osrednjih strateških ciljev sodobnih globalnih politik trajnostnega razvoja. Med ključnimi dokumenti na tem področju je Agenda 2030 Združenih narodov (2015), ki določa 17 ciljev trajnostnega razvoja (SDGs) z ambicijo preoblikovati svet do leta 2030. Transnacionalne institucije, kot sta Evropska unija (z Evropskim zelenim dogovorom) ali Svetovna banka, vzpostavljajo trajnostne standarde, ki zahtevajo prilagajanje na vseh ravneh – od nacionalnih politik do lokalnih gospodarstev in organizacij.

A, kakor poudarijo tudi različne študije, zeleni prehod postaja politično-ekonomski režim, ki lahko, če ni ustrezno lokaliziran in pravično oblikovan, nehote reproducira obstoječe globalne neenakosti. To izpostavlja nujnost vključevanja načel pravičnega prehoda (*just transition*) in

kulturne kontekstualizacije v oblikovanje trajnostnih strategij. Posledično se pojavljajo tako ekonomske kot simbolne neenakosti med državami in regijami.

Rezultati fokusnih skupin potrjujejo, da v Sloveniji zeleni prehod ni linearen niti univerzalen proces, temveč večdimenzionalna transformacija, prežeta z ekonomskimi, političnimi in kulturnimi napetostmi. Analiza razkriva raznolike interpretacije koncepta »trajnosti« in »zelenega prehoda« ki se razlikujejo glede na institucionalno vlogo, poklicno identiteto in izkušnje z delovnimi spremembami. Identificirava vsaj tri prevladujoče diskurze. Tehnološko-racionalna interpretacija (pogosta pri delodajalcih in tehnoloških strokovnjakih), zeleni prehod razume kot nujno modernizacijo industrijskih procesov prek digitalizacije, energetske učinkovitosti in okoljskih certifikatov. Trajnost je tu sinonim za inovacijo, konkurenčnost in tržno diferenciacijo. A ta diskurz pogosto spregleda družbene in delavske posledice prehoda. Potem, delavsko-varnostna perspektiva (pogosta pri zaposlenih v industriji in sindikatih), razume trajnost kot ideološki okvir, ki prikriva negotovost, prekarizacijo ali izgubo zaposlitve. Zeleni prehod se dojema kot vsiljen »od zgoraj«, brez realne vključitve delavcev v procese odločanja. Pojavljajo se občutki marginalizacije in izgube smisla, zlasti v sektorjih, ki so označeni kot »ne-trajnostni«. Na zadnje, normativno-etična interpretacija (pogosta med visokošolskimi delavci, pedagogi, civilno družbo), ki trajnost dojema kot etično-politični imperativ, ki mora vključevati pravičnost, participacijo in dolgoročno skrb za skupno dobro. V tem okviru se poudarja potreba po celostni preobrazbi vrednot, delovnih praks in distribucije virov – ne zgolj tehnični optimizaciji.

Deležniki so bili bolj usklajeni pri občutkih regulativne asimetrije, deljeni nad pomanjkanje sistemske podpore za mala in srednje velika podjetja ter izpostavljenost delavcev v sektorjih, ki jih zeleni prehod najbolj prizadene. Odzivi kažejo, da prehod ni dojet kot enoznačen napredek, temveč kot negotov in fragmentiran proces z neenakomernimi učinki, ki pogosto pogloblja obstoječe ranljivosti in odpira vprašanja pravičnosti. Zeleni prehod je pogosto opisan kot zunanja impozicija evropskih ali večjih institucij, ki ustvarja dodatni pritisk na podjetja v semi-perifernih kontekstih, kjer se dilema med ekonomsko vzdržnostjo in okoljsko odgovornostjo še posebej zaostri. Kot je poudaril INT4, to vodi do neenakih pogojev na globalnem trgu, kar dodatno otežuje implementacijo dejanskih reform za podnebno krizo.

Podatki iz fokusnih skupin kažejo, da občutek neenakosti ni zgolj makroekonomski ali geopolitični pojav, temveč konkretno umeščen v vsakdanje delovanje podjetij – zlasti malih in srednje velikih podjetij, ki pogosto nimajo dostopa do zadostnih kapitalskih rezerv za absorpcijo stroškov prehoda. Koristi in stroški prilagajanja podnebnim spremembam pogosto podcenjujejo v globalnih politikah, kar lahko povzroči nepravilno porazdelitev bremen na lokalni ravni (Callaway, 2004).

Wamsler in Brink (2014) prav tako poudarjata, da lokalna podjetja pogosto nimajo zadostnih kapitalskih virov za implementacijo trajnostnih strategij, kar vodi v fragmentirano izvajanje ukrepov in povečano ekonomsko ranljivost, kar bi bilo v kontradikciji s trajnostnimi cilji Združenih Narodov. V intervjuju je INT4 v tem smislu dodal, da mala in srednja Slovenska podjetja pogosto nimajo zadostnih virov za zaposlitev strokovnjakov za okoljske analize in trajnostno optimizacijo procesov. Brez sistematične podpore lokalnim akterjem, globalne politike trajnosti prispevajo k poglobljanju razvojnih in strukturnih neenakosti (Hu in Hassink, 2020). Raziskava tako ponudi empirično dopolnilo k zgoraj omenjenim teorijam, saj razkriva, kako se globalni regulativni okvirji »lomijo« ob mikroekonomskih realnostih, kar sproža občutke nepravilnosti in dvomov v legitimnost trajnostnih politik.

Drug pomemben vidik, ki ga izpostavljajo udeleženci, je občutek regulativne negotovosti, ki skupaj s pogostimi političnimi spremembami zavira dolgoročno načrtovanje vlaganj v trajnostne tehnologije. Nepredvidljivost zakonodajnega okolja, odsotnost stabilnih spodbud ter nenehne spremembe regulativ pogosto povzročajo zadržanost tako med MSP kot tudi med večjimi industrijskimi akterji. Kot poudarja INT6, se podjetja »bojijo vlagati, ker ne vedo, ali se bodo pogoji spet spremenili čez dve leti«. Takšne izjave razkrivajo, da je politično-ekonomski kontekst ključen za razumevanje trajnosti ne le kot tehnološkega vprašanja, temveč kot izrazito institucionalnega procesa, kjer so zaupanje, kontinuiteta in legitimnost ključni pogoji za implementacijo. A ta negotovost ni značilna le za Slovenijo, temveč tudi za druge semi-periferne kontekste, kjer obstaja večja odvisnost od zunanjih regulativ in evropskih smernic, brez zmožnosti, da bi lokalni akterji stabilno oblikovali dolgoročne razvojne strategije.

Po drugi strani, INT6, INT7 in INT8 menijo, da se mnoga podjetja osredotočajo na formalno skladnost z zakonodajo, ne pa kot *habitus*, oziroma, notranji principi organizacije (Bourdieu, 1991) in dolgoročno razvojno strategijo, kar sugerira prevlad »neoliberalne trajnosti« (Archer, 2023; Harvey, 1996). Evropski in korporativni trajnostni standardi, pogosto kvantifikacijski in simbolni ukrepi, delujejo bolj kot upravičenje obstoječih poslovnih modelov, ne pa kot mehanizmi transformacije (Archer, 2023). Izrazile so se percepcije o tem, da trenutni ekonomski okvir zelenega prehoda še ni vzpostavil dovolj spodbud za podjetja, da bi ta trajnostne reforme videla kot investicijo namesto kot strošek. V tem smislu potrdiva, da je v neoliberalnih scenarijih trajnost pogosto obravnavana kot tržna vrednota in ne kot imperativ za boljše življenje človeka na zemlji. Vse več podjetij uporablja trajnost kot tržno orodje za izboljšanje svoje podobe (t. i. »*greenwashing*«) (glej: Dauvergne & Lister, 2011), in ne zaradi »okoljske etike«, in da bi dejansko uvedlo systemske spremembe.

Prav tako je pomembno poudariti, da ti občutki negotovosti izhajajo tudi iz strukturne izključenosti lokalnih akterjev iz procesov sooblikovanja teh politik. Fokusne skupine ne izpostavljajo le administrativnih ovir, ampak tudi občutek, da so globalne strategije oblikovane

brez razumevanja lokalnih pogojev. Lokalni akterji se ne prepoznajo kot legitimni sogovorniki, temveč kot pasivni prejemniki zunanjo oblikovanih ciljev. Meniva, da takšna situacija spodkopava ne le legitimnost prehoda, ampak tudi njegovo praktično izvedljivost.

Zanimivo nama je bilo, da udeleženci fokusnih skupin niso neposredno izpostavili indikatorjev ali trajnostnega poročanja kot vira napetosti – kar lahko razumemo kot posledico normalizacije teh praks znotraj prevladujoče kvantifikacijske logike, ki po Espeland in Stevens (1998) učinkovito zakriva njihov ideološki značaj. Kot pojasnjuje Archer (2023), je v zadnjem desetletju korporativna trajnost postala vse bolj odvisna od kvantitativnih kazalnikov, certifikatov in poročil, ki naj bi zagotavljali transparentnost, vendar pogosto reproducirajo obstoječa razmerja moči. Dauvergne (2011) to poimenuje »industrija trajnosti«, saj ugotavlja, da zelena preobrazba globalnih korporacij ni več le marketinška retorika, temveč strategija ustvarjanja poslovne vrednosti in legitimnosti, ki obenem krepi njihovo politično moč znotraj transnacionalne okoljske regulacije.

Ekonomski argumenti se pogosto instrumentalizirajo za zaviranje bolj radikalnih sprememb (Fiack et al. 2021). Korporacije in industrijska združenja lobirajo za »pragmatične« rešitve, ki so skladne z obstoječimi ekonomskimi modeli, ne pa za ukrepe, ki bi dejansko preoblikovali globalne vzorce proizvodnje in potrošnje. Neoliberalne trajnostne politike se predstavljajo kot moralno in regulativno nujne, a se izvajajo v obliki, ki ohranja in celo pogloblja obstoječe strukturne asimetrije. Frazer (2009) poudari v tem smislu, da živimo v časih "triple krize" kapitalizma (ekonomske, družbene in ekološke), kjer trajnostne politike pogosto ne odpravljajo temeljnih neenakosti, temveč jih redistribuirajo. Posledično lahko korporacije sicer zmanjšujejo vpliv na enoto proizvoda, a njihov skupni okoljski odtis ostaja visok. Ključno je, da rast proizvodnje kot taka ni sistemsko problematizirana. S tem se trajnost depolitizira in instrumentalizira, kar odpira nova vprašanja glede pravičnosti, preglednosti in demokratičnosti zelenega prehoda. Kot poudarjata Harvey (1996) in Hickel (2020), neoliberalni kapitalizem pogosto deluje kot sistem, ki uspešno absorbira trajnostne politike, pri tem pa ohranja svoje temeljne logike rasti in akumulacije kapitala.

Po drugi strani, merljivi in tehno-birokratski pogledi pogosto zanemarjajo dejstvo, da obstajajo kontekstualne in kulturno specifične »zelene« rešitve, ki jih akterji oblikujejo znotraj svojih vsakdanjih družbenih svetov. Prav te lokalne prakse in pomenske strukture omogočajo legitimacijo potrebnih sprememb, saj preobrazbe, ki niso utemeljene v življenjskih izkušnjah ljudi, pogosto ostanejo površinske ali sprožijo odpor. V tem smislu postane ključno ne le, kaj merimo, temveč tudi, kdo določa merila in kako se trajnost razume ter izvaja v različnih družbenih in kulturnih kontekstih.

Na organizacijski ravni fokusne skupine razkrivajo, da institucije pogosto uvajajo spremembe kot normative »od zgoraj navzdol«, pri čemer mnogi zaposleni zaznavajo, da so izključeni iz

procesov odločanja in postavljeni v vlogo pasivnih prejemnikov strategij – brez možnosti, da bi jih prilagodili lastnim praksam, izkušnjam ali razumevanju. Tovrstni razkorak ni le administrativni ali komunikacijski problem, temveč razkriva globoko epistemološko napetost med centraliziranim oblikovanjem politik in dejanskim procesom njihove ponotranjitve in uresničevanja v vsakdanjem življenju.

Če organizacijsko kulturo, razumemo kot dinamičen proces (Lillis in Tian 2010), v katerem se pomeni in vedenjske norme neprestano (pre)oblikujejo skozi prakso, pripadnost in simbolno izmenjavo, kulturno vedenje ne izraža le prilagajanja pravilom, ampak je način, kako posamezniki intelektualno in čustveno osmislijo spremembe – in v tem smislu tudi oblikujejo odpor ali soglasje. V tem okviru argumentirava, da je zeleni prehod treba gledati tudi kot simbolno in kulturno preobrazbo, katere legitimnost je odvisna od tega, ali bo dojeta kot vsiljena prilagoditev tržnim logikam – ali kot proces kolektivne soudeležbe in družbene transformacije, ki priznava različne oblike znanja in izkušenj.

Po drugi strani pa se je v kontekstu razmaha diskurza in politik trajnosti na trgu oblikoval tudi specifičen poklicni profil – strokovnjak za trajnost (*sustainability professional*), ki so ga omenili tudi nekateri udeleženci intervjujev. Ti strokovnjaki večino svojega dela usmerjajo v oblikovanje kazalnikov, zbiranje podatkov in vzpostavljanje poročevalskih protokolov, pri čemer pa so prizemljene pobude in terensko delovanje pogosto razumljeni kot nezadostno znanstveni, obrobni ali celo irelevantni za doseg sistemskih sprememb. A ta obsesija z merljivostjo vodi v fenomen, ki ga Archer (2023) poimenuje »*commensuration*« – proces pretvorbe kompleksnih kakovostnih razlik v primerljive številčne enote. Morda ta praksa omogoča hitro primerjavo, pa hkrati ustvarja lažen občutek objektivnosti, nevtralnosti in učinkovitosti, ampak v praksi to pomeni, da globalni trajnostni sistemi pogosto legitimirajo obstoječe prakse, ne da bi se spopadli z dejanskimi strukturnimi problemi podnebnih sprememb, ki naj bi bil bistvenega pomena za človeštvo (in tudi za trg). Pomembno je razumeti, da merjenje ni nevtralno. Kot je izpostavljeno v mnogih razpravah, vsak indikator definira, kaj šteje – in kaj ostane nevidno. Tako številni družbeni učinki trajnostnih politik, kot so spremembe v delovni identiteti, lokalna znanja, ali občutki pravičnosti, ostajajo izven uradnih statistik. Ta tehnokratski pristop lahko vodi v zeleno iluzijo: množico poročil in ciljev brez dejanskih družbenih učinkov.

Pri tem so udeleženci že opozorili, da je ta trend privedel do pomanjkanja tudi konkretnih in dostopnih rešitev za prekvalifikacijo delovne sile za to novo vrsto »zelene« industrije ter do odsotnosti priznavanja praktičnih, izkustvenih znanj, ki jih delavci prinašajo iz svojih prejšnjih delovnih okolij. Ta praktični *habitus* (Bourdieu, 1991) – tj. utelešeno, situirano znanje, ki se oblikuje skozi vsakdanje prakse – pogosto ostaja neviden v institucionalnih shemah usposabljanja, ki dajejo prednost formalnim in tehnično opredeljenim kompetencam.

A sodobni neoliberalni diskurzi pri tem raznolika, situirana praktična zaznavanja (Bourdieu, 1991) preoblikujejo v standardizirane in tržno preverljive »kompetence«, kar ustvarja novo hierarhijo dostopa do trajnostnih priložnosti. Vendar, pri tem so sindikati in zaposleni v fokusnih skupinah izpostavili skrb, da bo prehod – če ne bo ustrezno podprt s politikami in institucionalnimi mehanizmi – povečal ekonomsko negotovost in poglobil obstoječe družbene neenakosti. Ugotovitve raziskave razkrivajo, da prehod nekako že poteka izrazito neenakomerno: odpira možnosti za nekatere, medtem ko druge potiska v negotovost (INT7). Visoko kvalificirani zaposleni v znanstvenih, tehnoloških in digitalnih sektorjih imajo boljši dostop do znanja in priložnosti, medtem ko delavci v tradicionalnih panogah pogosto nimajo kompetenc, potrebnih za uspešno vključevanje v novo »zeleno« ekonomijo (INT6).

V tej dinamiki nastaja nova oblika ekonomske in simbolne stratifikacije. Kot pojasnjuje Bourdieu (1991), se v takšnih procesih oblikujejo nove oblike kapitala – trajnostne kompetence postajajo nova valuta na trgu dela, ki deluje kot kulturni in simbolni kapital. Fokusne skupine razkrivajo razlike med podjetji z dostopom do ekonomskega kapitala, ki vlagajo v digitalizacijo in trajnostne inovacije, ter MSP, ki se soočajo z omejenimi viri in kadrovskimi kapacitetami. Z drugimi besedami, trajnostne prakse tako ne prinašajo le tehnološkega napredka, temveč tudi simbolno legitimacijo in politični vpliv, kar organizacijam omogoča pridobivanje ugleda na trgu. Posamezniki in podjetja, ki so vključeni v »zeleni prehod«, si tako prisvajajo nove oblike prestiža in dostopa do virov. Na drugi strani pa delavci v industrijah, kot so energetika, avtomobilski sektor ali rudarstvo, pogosto razpolagajo s kapitalom, ki ni neposredno prenosljiv v kontekst trajnostnega gospodarstva. Njihove veščine se v novih sistemih pogosto ne prepoznajo kot relevantne, kar vodi v njihovo simbolno in ekonomsko devalvacijo. Pomanjkanje dostopa do prekvalifikacije in institucionalne podpore povečuje njihovo ranljivost ter utrjuje razslojevanje med »zelenimi« in »starimi« poklicnimi vlogami. Kot poudarja Bourdieu (1991), se v tem procesu vzpostavljajo nova pravila igre: določene oblike znanja postajajo sistematično privilegirane, druge pa marginalizirane. Zato vprašanje »trajnostnih kompetenc« postaja pravzaprav tudi vprašanje epistemološke moči (Grosfoguel, 2016) – kdo odloča, katera znanja štejejo, kako se definirajo kompetence, in kako se vrednotijo obstoječe izkušnje delovne sile.

Drug izmed pomembnejših vpogledov raziskave je razmerje med skepticizmom do zelenega prehoda in delovno identiteto. Gre za ekonomsko-strukturno transformacijo, ki spreminja hierarhijo dela ter ustvarja nova neskladja med kvalificiranimi in nekvalificiranimi delavci (Bell, 2023). Podobno kot v Sennettovi (2008) analizi, se pokaže, da smo v časih razgradnje obstoječih poklicnih kultur. Delavci v panogah, kot so rudarstvo, energetika in avtomobilska industrija, ne izgubljajo le delovnih mest, temveč tudi občutek poklicne identitete, statusa in smisla. INT9 izpostavlja, da politike pogosto spregledajo čustvene in simbolne razsežnosti prehoda. Gre za spremembe, ki posegajo v osebno varnost, pripadnost in vrednotenje lastnega dela. Fokusne skupine so tako razkrile, da je za nekatere ljudi poklicna identiteta več kot

ekonomska vloga. Za nekatere je vir ponosa, kontinuitete in smisla. Zato zeleni prehod brez čustvene, simbolne in podporne dimenzije ni nujno viden kot priložnost, ampak kot grožnja. In s tem, kakor poudarjata Gibson-Graham (2006) in Latour (2004), je potrebno trajnost tudi razumeti kot kulturno in politično polje, kjer se odvija boj za pomen in legitimnost ekonomskih modelov. Rešitve, ki ignorirajo socialno realnost, pogosto poglobljajo odpor, saj spremembam ne sledi ne izobraževalni sistem ne trg dela.

Raziskava v zadnjem delu razkriva, da generacijski in kulturni dejavniki pomembno oblikujejo odzive na zeleni prehod. Mlajše generacije sicer izražajo večjo okoljsko občutljivost, vendar razlike v dostopu do znanja, raznolikih izkušenj in socialnih virov – skupaj s podnebnimi migracijami in širšo družbeno neenakostjo – ustvarjajo novo izključevalno dinamiko. Kot je opozoril tudi sogovornik (INT2), je trajnost v javnem diskurzu vse bolj politično polarizirano vprašanje, pri čemer različni akterji zeleni prehod interpretirajo skozi lastne interese. Vlade in mednarodne institucije pogosto predstavljajo trajnost kot motor gospodarske rasti, poudarjajoč inovacije, digitalizacijo in fleksibilne oblike dela. Nasprotno pa nekateri industrijski sektorji trajnost razumejo kot breme regulacije, ki ogroža njihovo konkurenčnost. Okoljske organizacije jo branijo kot moralno nujnost, medtem ko konservativne politične sile v njej vidijo pretirano poseganje države v gospodarstvo. Tako postane jasno, da trajnost ni nevtralen pojem, temveč politično in simbolno polje, kjer se soočajo različne interpretacije, utemeljene na ekonomskih, kulturnih in ideoloških pozicijah nad »okoljem«. A narava in družba nista ločeni entiteti, temveč soodvisna konstrukta, oblikovana skozi politične in ekonomske procese (Latour, 2004).

Raziskava pomembno prispeva k obstoječim razpravam o pravičnem prehodu, saj pokaže, da ta ni zgolj vprašanje redistribucije ekonomskih tveganj, temveč globok kulturni in epistemološki proces. Empirični podatki iz fokusnih skupin tudi jasno razkrivajo, da zelenega prehoda ni mogoče razumeti brez pozornosti do poklicnih identitet, občutkov simbolne izključenosti in razlik v dostopu do znanja. To razširja prevladujoče modele pravičnega prehoda, ki pogosto ostajajo znotraj okvirjev redistributivne pravičnosti in odpira prostor za razmislek o kulturni, simbolni in kognitivni pravičnosti. Raziskava odpre za naju ključno dilemo: ali je zeleni prehod orodje za demokratično, participativno prestrukturiranje družbe – ali pa le nova oblika regulativne dominacije, kjer bodo eni pridobili simbolni kapital, drugi pa izgubili identiteto in dostop do trga dela? Analiza razkriva, da je zeleni prehod kompleksen družbeni proces, ki odpira nova vprašanja glede razmerij moči, dostopa do znanja in pravičnosti.

6 Zaključek

Raziskava je pokazala, da je zeleni prehod v Sloveniji kompleksen, nehomogen in kulturno zaznamovan proces, ki se ne odvija enoznačno ali linearno. Analiza fokusnih skupin razkriva, da različni družbeni akterji – od delodajalcev do sindikatov in MSP – zeleni prehod doživljajo skozi različne interpretativne leče, ki segajo od tehnološkega entuziazma do socialne negotovosti.

Poudarjeni so občutki regulativne asimetrije, simbolne izključenosti in pomanjkanja dostopa do virov, znanja in institucionalne podpore. Identificirani so bili tudi različni tipi odziva na trajnostne politike, vezani na delovne identitete, generacijske razlike in razumevanje pravičnosti.

V analitičnem smislu sva identificirali sposobnost mobilizacije politične in institucionalne pozornosti ter usmerjanje inovacij k okoljsko odgovornejšim rešitvam. Hkrati pa raziskava kaže, da prevladujoče interpretacije trajnosti pogosto temeljijo na standardiziranih merilih in tehnoloških kazalnikih, ki le redko odražajo lokalne, praktične in kulturne dimenzije prehoda. S tem se simbolno in politično marginalizira delovna znanja, izkušnje in identitete mnogih delavcev, zlasti v tradicionalnih industrijah, kjer je prehod pogosto doživet kot grožnja, ne kot priložnost.

Kljub temu pa raziskava osvetli tudi pomembne priložnosti. Če trajnostne politike zasnujemo kot participativne, več nivojske in socialno občutljive, lahko postanejo vzvod za pravičnejše in bolj vključujoče preoblikovanje trga dela. Prehod lahko sproži novo razumevanje dela, znanja in družbene vrednosti – vendar le, če priznamo pluralnost oblik vednosti in vključimo tudi tiste, ki so danes pogosto izključeni iz odločanja. Odpira se tako vprašanje epistemološke moči kot tudi razdelitve materialnih koristi, kar kaže, da je trajnost v svojem jedru politični projekt, ki zahteva redefinicijo meril uspeha, participacije in pravičnosti.

Vendar pa se tudi izražajo nevarnosti. Zeleni prehod se lahko, če ostane v okvirih neoliberalne racionalnosti, prelevi v mehanizem nove tržne discipline in regulativne asimetrije. Velika podjetja in razvite države že danes bolj uspešno izkoriščajo trajnost kot vir ugleda in subvencij, medtem ko MSP in države na globalni periferiji nosijo nesorazmerno več stroškov. V tem kontekstu se zeleni prehod vse bolj kaže kot prostor političnega boja: med simbolno obljubo prihodnosti in dejanskimi razmerji neenakosti v sedanjosti.

Teoretsko raziskava prispeva k razširitvi razprav o pravičnem prehodu s poudarkom na kulturnih, simbolnih in epistemoloških dimenzijah, ki so v literaturi pogosto zapostavljene. Namesto, da bi trajnost razumeli kot tehnično-ekonomski izziv, jo obravnavamo kot politično in simbolno polje, kjer se odvijajo boji za pomen, dostop in priznanje. S tem razširimo razumevanje trajnostnih kompetenc kot nove oblike simbolnega in kulturnega kapitala (Bourdieu), kar ponuja nov konceptualni okvir za raziskave dela v prehodnih družbah.

Na podlagi ugotovitev predlagava več strateških smeri:

- Participativni modeli oblikovanja politik
- Sistemsko priznavanje praktičnih in situiranih znanj
- Reforma izobraževalnih programov, ki vključuje etične in lokalne dimenzije
- Revizija sistemov certificiranja, ki vključuje kulturno raznolikost

Ti predlogi ne predstavljajo le dopolnila k obstoječim politikam, temveč poziv k strukturni preobrazbi načina, kako razumemo in izvajamo trajnost.

Za menedžerje in vodstva organizacij raziskava nudi vpogled v psihosocialne in simbolne razsežnosti sprememb, ki jih pogosto spregledajo kvantitativni modeli. Pravičen prehod zahteva ne le tehnološke inovacije, ampak tudi kulturno občutljivost, etično voditeljstvo in strateško vključevanje zaposlenih. Raziskava pa opozarja, da trajnostne politike pogosto niso prilagojene zmogljivostim MSP, kar kliče po diferenciranih in podpornih mehanizmih. Družbeno in okoljsko gledano raziskava potrjuje, da brez redistribucije dostopa do znanja in virov, zeleni prehod lahko postane še en mehanizem družbene neenakosti.

Raziskava temelji na kvalitativnih podatkih, zbranih s pomočjo fokusnih skupin in intervjujev, kar omogoča globinsko razumevanje, a ne zagotavlja reprezentativnosti. Vzorec je bil omejen na Slovenijo in izbrane sektorje (industrija, energetika, MSP), zato ugotovitve niso neposredno prenosljive na druge kontekste brez primerjalne analize. Poleg tega je interpretacija podatkov vedno vpeta v diskurzivni okvir raziskovalca, kar terja refleksijo raziskovalne pozicije. Zato v naprej predlagava nadaljnje primerjalne študije različnih evropskih regij (npr. primerjava med semi-periferijo in centrom EU), ki bi osvetlile razlike v zaznavah in implementaciji trajnostnih politik. Potrebne bi bile tudi dolgoročne etnografske raziskave vpliva zelenega prehoda na delovne kulture in identitete. Raziskave epistemologije trajnosti, ki bi analizirale, kako se oblikujejo in legitimirajo določena znanja kot »trajnostna«, bi bile zelo zanimive. Na zadnje, predlaga razvoj participativnih orodij za sooblikovanje politik, ki temeljijo na lokalnih znanjih in izkušnjah ter vključujejo marginalizirane akterje.

Raziskava je bila financirana s strani European Education and Culture Executive Agency (EACEA) v okviru projekta TRANSFORM (št. projekta 101146985). CERV-2023-CITIZENS-CIV-101146985. Začetek projekta: 1. 9. 2024. Zaključek projekta: 30. 8. 2026.

Reference

1. Archer, M. (2023). *Unsustainable: Measurement, Reporting, and the Limits of Corporate Sustainability*. NYU press.
2. Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. Sage Publications.
3. Beck, U. (2010). *World at Risk*. Polity Press.
4. Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood Press.
5. Bourdieu, P. (1991). *El sentido práctico*. Taurus.
6. Bell, K. (2016). Green economy or living well? Assessing divergent paradigms for equitable eco-social transition in South Korea and Bolivia. *Journal of Political Ecology*, 23(1), 71–92.

7. Dauvergne, P., & Lister, J. (2011). Big brand sustainability: Governance prospects and environmental limits. *Global Environmental Change*, 21(4), 1117–1126.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.07.005>
8. Descola, P. (2024). El diálogo entre la naturaleza y la cultura en palabras de Philippe Descola. *Pontificia Universidad Católica de Chile*. <https://www.uc.cl/noticias/el-dialogo-entre-la-naturaleza-y-la-cultura-en-palabras-de-philippe-descola/>
9. Descola, P. (2012). *Más allá de naturaleza y cultura* (M. García, Trad.). Amorrortu.
10. Escobar, A. (2018). *Designs for the pluriverse: Radical interdependence, autonomy, and the making of worlds*. Duke University Press.
11. Espeland, W. N., & Stevens, M. L. (1998). Commensuration as a social process. *Annual Review of Sociology*, 24, 313–343. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.313>
12. European Commission. (2020). *Youth and democracy*.
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3181>
13. Eurofound. (2021). *Greening of industries in the EU: Anticipating and managing the effects on quantity and quality of jobs*.
<https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/report/2021/greening-of-industries-in-the-eu>
14. Fernandez Rodriguez, C. (2007). *Vigilar y Organizar. Una introducción a los Critical Management Studies*. SXXI editores.
15. Fiack, D., Homsy, G. C., & Warner, M. E. (2021). Speaking of Transformation: Discourse, Values, and Climate Adaptation Planning in San Antonio, Texas. *Energy Research & Social Science*, 79, 102215. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102215>
16. Fraser, N. (2009). *Scales of justice: Reimagining political space in a globalizing world*. Columbia University Press.
17. Gibson-Graham, J. K. (2006). *A postcapitalist politics*. University of Minnesota Press.
18. Guber, R. (2001). *La etnografía: Método, campo y reflexividad*. Editorial Norma.
19. Grosfoguel, R. (2013). The Structure of Knowledge in Westernized Universities: Epistemic Racism/Sexism and the Four Genocides/Epistemicides of the Long 16th Century. *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 11(1), 73-90.
20. Grosfoguel, R. (2016). *Delinking and the Geopolitics of Knowledge*. V *Decolonizing the Westernized University* (str. 45-67). Lexington Books.
21. Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice* (3rd ed.). London: Routledge.
22. Harvey, D. (1996). *Justice, nature and the geography of difference*. Blackwell Publishers.
23. Hickel, J. (2020). *Less is more: How degrowth will save the world*. Penguin Random House.
24. Hu, X., & Hassink, R. (2020). *Adaptation, adaptability and regional economic resilience: A conceptual framework*. In R. Hassink & E. Evenhuis (Eds.), *Handbook on Regional Economic Resilience* (pp. 54–67). Edward Elgar Publishing.
<https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781785360855/9781785360855.00009.xml>
25. International Labour Organization. (2020). *World employment and social outlook 2020: Greening with jobs*.
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_734455.pdf

26. Javni sklad Republike Slovenije za podjetništvo. (2024). *Strateški program Javnega sklada Republike Slovenije za podjetništvo za obdobje 2024–2030*. Slovenski podjetniški sklad.
<https://www.podjetniskisklad.si/wp-content/uploads/2025/01/StrategijaSPS-.pdf>
27. Johnson, J. L., Becker, J., Carstens, C., Hillmer-Pegram, K., & Jones, J. (2018). *Interplays of sustainability, resilience, adaptation and transformation*. Springer.
28. Kandušer, B. (2013). *Zeleni prehod v Sloveniji in vpliv na zaposlovanje* (Magistrsko delo). Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani. <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/kanduser5013-B.pdf>
29. Klein, N. (2014). *This changes everything: Capitalism vs. the climate*. Simon & Schuster.
30. Kirby, A. (2019). Sustainability, adaptation and the local state: An overview. *Journal of Sustainability Research*, 1(1), 1–10. <https://doi.org/10.20900/jsr20190001>
31. Knights, D., Willmott, H. (1989). Power and subjectivity at work: From degradation to subjugation in social relations. *Sociology*, 23(4), 535–558.
<https://doi.org/10.1177/0038038589023004003>
32. Knudsen, S. (2023). *Corporate Social Responsibility and the Paradoxes of State Capitalism*. Berghahn Books
33. Lang, M., Manahan, M. A., & Bringel, B. (Eds.). (2024). *The geopolitics of green colonialism: Global justice and ecosocial transitions*. Pluto Press.
34. Lamut, U., & Macur, M. (2012). *Metodologija družboslovnega raziskovanja: Od zasnove do izvedbe* (1. izd.). Vega.
35. Latour, B. (2004). *Politics of nature: How to bring the sciences into democracy*. Harvard University Press.
36. Latour, B. (2017). Anthropology at the time of the Anthropocene: A personal view of what is to be studied. In M. Brightman & J. Lewis (Eds.), *The anthropology of sustainability* (pp. 35–51). Palgrave Macmillan.
37. Libassi, M. (2025). Mineral Intensive: Digging for Batteries and the Case of Indonesian Nickel. *Environment and Society: Advances in Research*, 16(1), 90–111.
38. Marx, K. (2024). *Kapital: Kritika politične ekonomije* (3., razširjena izd., 2. natis; M. Dobnikar, T. Rutar & A. Štromajer, prev.). Sophia.
39. Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo RS. (2020). *Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt Republike Slovenije*. <https://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/nacionalni-energetski-in-podnebni-nacrt-2024/>
40. Mitchell, T. (2011). *Carbon democracy: Political power in the age of oil*. Verso Books.
41. Molek, N. (2025, March 27). *Demographic shifts and workforce policies: Asian migrants in Slovenia's labour market*. Paper presented at the International Interdisciplinary Conference TRANSFORM: The Future of the Human Workforce. ISBN 978-961-7233-07-0.
42. Molek, N., & Čop, L. (2025, March 13). *Preobrazba dela v zelenem prehodu: Antropološka analiza slovenskega trga dela*. Paper presented at the 10th Scientific Conference “New Paradigms of Organizational Theory 2025: Research for the Future – Excellence, Leadership and Sustainability”.
43. Molek, N., Agostinho Silva, S., van Biezen, A., & Pulinx, R. (2025). *Analysis of the state of the art on the future of human workforce* [Elektronski vir]. Faculty of Organizational Studies.
<https://www.fos-unm.si/si/dejavnosti/zaloznistvo/>

44. Murray Li, T., & Semedi, P. (2021). *Plantation life: Corporate occupation in Indonesia's oil palm zone*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1zn1t03>
45. Powell, D. E., & De Pree, T. A. (2025). The Promises and Pitfalls of "Clean Energy Transitions«. *Environment and Society: Advances in Research*, 16(1), 1–12.
46. Raihan, A. (2023). A review of the global climate change impacts, adaptation strategies, and mitigation options in the socio-economic and environmental sectors. *Journal of Environmental Science and Economics*, 2(3). <https://doi.org/10.56556/jescae.v2i3.587>
47. Riofrancos, T. (2023). *Resource radicals: From petro-nationalism to post-extractivism in Ecuador*. Duke University Press.
48. Sennett, R. (2008). *The craftsman*. Yale University Press.
49. Stoll-Kleemann, S., O’Riordan, T., & Jaeger, C. C. (2017). The psychology of denial concerning climate mitigation measures: Evidence from the USA and Europe. *Global Environmental Change*, 47, 112–125. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.08.003>
50. Tian, R. G., Lillis, M. P., & van Marrewijk, A. (2010). *General business anthropology*. North American Business Press.
51. Timmons, S. (2024, January 26). Young people underestimate how worried older people are about climate change, according to new ESRI research. *Economic and Social Research Institute (ESRI)*. <https://www.esri.ie/news/young-people-underestimate-how-worried-older-people-are-about-climate-change-according-to-new-esri-research>
52. Tsing, A. L. (2015). *The mushroom at the end of the world: On the possibility of life in capitalist ruins*. Princeton University Press.
53. Urad Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. (2017). *Strategija razvoja Slovenije 2030*. Republika Slovenija. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf.
54. Wamsler, C., Luederitz, C., & Brink, E. (2014). Local levers for change: Mainstreaming ecosystem-based adaptation into municipal planning to foster sustainability transitions. *Global Environmental Change*, 29, 189–201. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.09.008>.
55. Willmott, H. (1993). Strength is ignorance; slavery is freedom: Managing culture in modern organizations. *Journal of Management Studies*, 30(4), 515–552. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1993.tb00315.x>.
56. Zhang, A. (2025). A Politics of Techno-Science in Waste-to-Energy Projects. *Environment and Society: Advances in Research*, 16(1), 214–216.
57. Združeni narodi. (2015). *Preoblikovanje našega sveta: Agenda 2030 za trajnostni razvoj*. Generalna skupščina Združenih narodov. <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

Nadia Molek je doktorirala iz antropologije na Univerzi v Buenos Airesu leta 2022. Leta 2013 in 2023 je prejela prvo nagrado Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu za svojo diplomsko in doktorsko disertacijo o heterogenih identitetnih konstrukcijah Slovencev v Argentini. Trenutno deluje kot raziskovalka in docentka za management in organizacijo na Fakulteti za organizacijske študije. Je članica uredniškega odbora revij *Journal of Universal Excellence* in *Challenges of the Future* ter članica Inštituta za organizacijske študije. V Argentini je delovala kot raziskovalka, svetovalka in predavateljica na Universidad Pedagógica Nacional – UNIPE in

Universidad del Salvador, prav tako pa je bila gostujoča raziskovalka na Univerzi v Stavangerju (Norveška) in Univerzi na Primorskem (Slovenija). Njeni raziskovalni interesi in mednarodne publikacije vključujejo teme, kot so identitetni procesi, migracije in mobilnost, transnacionalizem, delavci in trg dela, trajnostni razvoj, etična vključitev umetne inteligence na visokem šolstvu, raznolikost in inkluzija, enakost spolov ter dobro počutje na delovnem mestu, iz antropološke perspektive.

Abstract

Green Transition in Practice: Perspectives from the Slovenian Labour Market

Research Question (RQ): How does the green transition affect the labour force in Slovenia? What are the perceptions of key stakeholders (employers, trade unions, employees, university lecturers, researchers, and journalists) regarding changes in competences, values, and work organisation? How do social factors – such as generational differences, economic inequality, and local regulations – shape the understanding and acceptance of the green transition?

Purpose: This research sheds light on the social, cultural, and organizational transformations driven by the green transition. The aim is to understand how various stakeholders perceive these changes and how organizations and individuals are adapting to new demands in the labour market.

Method: The study is based on a qualitative anthropological analysis of three focus groups involving representatives of NGOs, trade unions, employers, higher education institutions, researchers, workers, and journalists. The discussions focused on identifying key challenges and opportunities of the green transition, with special emphasis on cultural and organizational shifts in the workplace.

Organization: The study provides valuable insights for managers and organizations by identifying key challenges and tensions related to the green transition—particularly regulatory uncertainty, workforce upskilling, and the symbolic transformation of work. It offers strategic directions for fostering inclusive and context-sensitive adaptation, especially for SMEs and vulnerable sectors.

Society: The findings underscore the importance of embedding sustainability within broader questions of justice, inclusion, and epistemic recognition. A just transition requires not only technological investment but also the redistribution of knowledge, opportunities, and participation across diverse social groups. It invites a deeper societal reflection on the meaning of sustainability, productivity, and work.

Originality: This research contributes a novel anthropological perspective to organizational studies, moving beyond technocratic and economic framings. By focusing on everyday interpretations of sustainability and on the cultural-symbolic dimensions of transition, it highlights the need for policies that resonate with lived experiences and social identities.

Limitations / further research: The study is based on a limited number of focus groups and is geographically situated in Slovenia, which may constrain generalizability. Future research should explore comparative perspectives across regions and deepen the analysis of intergenerational and gendered dimensions of green transition experiences.

Keywords: green transition, sustainable work, organizational culture, lifelong learning, labour force, organizational anthropology.

Articles in this journal are licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

This journal is published by [Faculty of Organisation Studies in Novo mesto](https://www.fos-nm.si/)